

op p. 62 ook weergegeven als *Schöpferische Differenz*) en E.H. Schmitts *Die Gnosis. Grundlagen der Weltanschauung einer edleren Kultur*. Ook las Van Ostaijen Plato's *Phaedo* (in de vertaling van P.C. Boutens, hetgeen niet wordt vermeld door Bogman). Het is een interessant uitgangspunt om Van Ostaijens poëzie vanuit deze contexten te bestuderen. Van Ostaijens poëzie wordt daardoor minder autonomistisch en abstract. Bogman laat zien dat Van Ostaijen vanuit een persoonlijke hang naar mystiek – blijkend uit zijn brieven en lectuur uit de Berlijnse periode – mystiek getinte gedichten heeft geschreven. In sommige gevallen koppelt Bogman bepaalde noties uit Van Ostaijens gedichten vrijwel direct aan termen uit studies over mystiek en gnostiek. Zo schrijft hij bijvoorbeeld: 'Dat de 'ik' in *Vers 5* zich 'gnostieker' noemt, kan een aanwijzing zijn dat Van Ostaijen *Die Gnosis* van E.H. Schmitt – dat hij volgens een inschrift op het schutblad in 1920 in Berlijn kocht – is beginnen te lezen' (p. 100). Van Ostaijens gecompliceerde en meerduidige poëzie wordt daardoor naar mijn smaak soms te eenduidig gerelateerd aan mogelijke bronnen.

Bogmans studie is in een zeer beknopte stijl geschreven. Daardoor is zijn betoog niet altijd even gemakkelijk te volgen. Van Ostaijens gedichten worden vaak in een paar zinnen geparafraseerd. Bogman zegt daarover zelf in zijn inleiding: 'Omschrijvende woorden kunnen metaforen toevoegen, die de oorspronkelijke tekst niet bevat. Waar ik de gedichten of gedeelten van gedichten parafraseer, zal ik daarom proberen zo dicht mogelijk bij Van Ostaijens taal te blijven. Waar ik zijn opvattingen samenvat, zal ik dat eveneens doen' (p. 10). Het is de vraag of er dan maar niet beter aan gedaan zou zijn, om die parafrases dan ook maar weg te laten en alleen Van Ostaijens teksten te citeren. De door Bogman aangehaalde gedichten vereisen mijns inziens uitgebreidere interpretaties. Ook over de boeken uit Van Ostaijens bibliotheek over mystiek en gnostiek had ik graag meer willen lezen. Niettemin heeft Bogman een mooie handreiking geboden voor nader onderzoek naar het mystieke gehalte van Van Ostaijens poëzie en poëtica.

Marco Goud

Hierdie land van leuens: [brieven uit de Kaap Kolonie] oor die Anglo-Boereoorlog / C. Louis Leipoldt ; vertaald, ingeleid en toegelicht door Wium van Zyl. - Kaapstad : Africana Uitgewers, 2002. - 154 p. : ill. ; 21 cm
ISBN 0-620-29475-2 Prijs: € 10,-
Te bestellen via het Zuid-Afrikahuis, Keizersgracht 141, Amsterdam; tel. (020) 624 93 18; e-mail: nzav@zuidafrikahuis.nl

In Zuid-Afrika werd de afgelopen jaren uitgebreid stilgestaan bij het feit dat het land precies honderd jaar geleden het toneel was van een bloedige strijd. Tijdens de Tweede Anglo-Boereoorlog (1899-1902) probeerde het Engelse imperiale bestuur haar gezag in de twee onafhankelijke Boerenrepublieken, de Zuid-Afrikaansche Republiek (Transvaal) en de Republiek van de Oranje-Vrijstaat, te herstellen. Door het taaie verzet van de Boeren duurde de strijd aanzienlijk langer dan verwacht en het prestige van Groot-Brittannië als supermacht liep een gevoelige deuk op. Maar liefst 200.000 Britse soldaten waren er nodig om een volk van 300.000 mensen op de knieën te dwingen. Dat de Afrikaners zich in mei 1902 toch gewonnen moesten geven, kwam doordat de Engelsen in de laatste fase van de oorlog de 'verschroeiende aarde'-tactiek toepasten en de vrouwen en kinderen van de Boerencommando's opsloten in concentratiekampen, waar 28.000 van hen de dood vonden als gevolg van ziekte en ondervoeding.

Heel Nederland leefde in die dagen mee met het 'stamverwante' volk onder de zuidersterren. Historici als Schutte, Bossenbroek, Te Velde en De Graaff hebben in recente studies de drijfveren voor die Nederlandse betrokkenheid in kaart gebracht. De heldenmoed, de eenvoud en het onwankelbare calvinisme van de Boeren werden gezien als antwoord op de gezapigheid en decadentie van het Nederlandse *fin de siècle*. Ook veel Nederlandse schrijvers waren door het virus van de Boerenliefde aangestoken (zie de bloemlezing *Boer en Brit* van Wilfred Jonckheere en Ena Jansen uit 2000). Vooral Albert Verwey had het erg te pakken (zie de studies van Dick van Halsema in *Voortgang* (1995, 1997) over Verwey's bemoeienis met Zuid-Afrika en de Afrikaanse literatuur). Het was ook Verwey die enkele jaren later korte tijd een briefwisseling zou onderhouden met de jonge Afrikaanse dichter C. Louis Leipoldt.

Juist vanwege de Boerenliefde van Nederlandse auteurs kan *Hierdie land van leuens* ook voor Nederlandse letterkundigen interessant zijn. Hierin zijn twaalf 'brieven' bijeengebracht die de toen nog piepjonge Leipoldt, die na de oorlog zou uitgroeien tot één van de belangrijkste Afrikaanse dichters en toneelschrijvers van zijn tijd, tussen 21 mei 1900 en 7 oktober 1901 schreef voor de Nederlandse krant *Het Nieuws van de Dag*. Het grootste deel van deze uitgave wordt in beslag genomen door een vertaling van Leipoldts brieven in modern Afrikaans; achterin zijn de oorspronkelijke Nederlandse teksten opgenomen. De uitgave is voorzien van een uitvoerige inleiding en annotaties, afgestemd op een Zuid-Afrikaans publiek.

Leipoldt bevond zich tijdens de oorlog in Kaapstad, waar de Britten nog steeds de dienst uitmaakten. Vooral door de Afrikaners in de Kaapkolonie, die bijna allemaal familie hadden in het oorlogsgebied, werden de ontwikkelingen in de vrije republieken met spanning gevolgd. Leipoldt probeerde zijn Nederlandse lezers op de hoogte te houden van het verloop van de oorlog, maar de berichten die de Kaap bereikten, waren niet altijd even betrouwbaar. Beter op de hoogte was Leipoldt als het ging over de verdeeldheid in de Kaapse politiek, de represailles tegen Kaapse rebellen die zich hadden aangesloten bij de Boerencommando's in de republieken of het leven in de krijgsgevangenkampen rondom Kaapstad. Het beperkte blikveld van de Kaapse journalist en de schijnbaar onbelangrijke details verlenen deze brieven hun authenticiteit.

Leipoldts toon werd sarcastischer naarmate hij zich meer ging ergeren aan het gebrek aan daadkracht bij de Kapenaars. Hoewel hij de geschiedenis zou ingaan als één van de meest ruimdenkende schrijvers van de Afrikaanse literatuur, associeerde Leipoldt zich in deze brieven exclusief met de zaak van de Afrikaners. Vanwege zijn liberale opvattingen ten aanzien van de rassenverhoudingen in Zuid-Afrika is de afkeer van het racisme dat in dit vroege werk naar boven komt opmerkelijk, al komen er ook passages in voor die dit racisme enigszins ontcrachten. De bezorger van de brieven, de Zuid-Afrikaanse neerlandicus Wium van Zyl, wijst dan ook terecht op de gespletenheid in Leipoldts opstelling.

De wijze van editeren van de Nederlandse teksten verdient geen schoonheidsprijs. In plaats van evidente zetfouten stilzwijgend te verbeteren of elders te verantwoorden, worden ze gehandhaafd met een veelzeggend '(sic!)' erachter. Dan mag er in de rest van de tekst natuurlijk geen enkele fout meer voorkomen. Je zult zien dat er altijd wel een paar zijn blijven zitten... De moderne Afrikaanse vertaling, daarentegen, is bijzonder levendig.

Ingrid Glorie